

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Історичний факультет
Наукове товариство студентів та аспірантів

ДНІ НАУКИ ІСТОРИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ – 2010

Матеріали
III Міжнародної наукової конференції молодих учених,
присвяченої 65-річчю Перемоги у
Великій Вітчизняній Війні

(22-23 квітня 2010 р.)

Випуск III
Частина 1

Київ 2010

ЗМІСТ

ДАВНЯ ТА НОВА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Босва С. Розвиток науки та техніки в Київській Русі.....	7
Васильєва О. Фінансова система гетьманського двору (1687–1734 рр.).....	10
Водзяновска І. Освіта грекокатолицького духовенства на Брацлавщині в др. пол. XVIII ст. на прикладі вороновицького деканату.....	13
Водотика Т. Формування культури підприємницької діяльності в середніх містах Півдня України в др. пол. XIX – на поч. XX ст. (на прикладі двох типографій).....	15
Гаухман М. Єврейське питання в російській національній політиці в Правобережній Україні (1905–1914 рр.).....	17
Горб Є. Битва під Городком (1655 р.).....	19
Горбатюк К. Виникнення і розвиток суднобудування в Миколаєві (1788–1854 рр.).....	22
Гукало Д. Молоді роки Євгена Коновальця.....	24
Густіліна Т. О. Безбородько та П. Завадовський як протектори українського дворянства і старшини в Російській імперії.....	25
Доценко Х. Проблема розбудови міст Південної України у науковій спадщині історика А. Скальковського.....	27
Журавльов Я. Проблема батьківства і синівства в XVII ст. на прикладі листів Льва Сапєги сину Яну-Станіславу.....	29
Заболотна І. Наукова та громадська діяльність І. Крип'якевича у 20-30 рр. XX ст.....	31
Іващенко Я. Київська міська дума 1917–1919 рр.: огляд історіографії та джерел.....	34
Казаков М. Відродження церковно-братського руху в Україні в контексті реформування церковного відомства Російської імперії 1860–1870-х рр.....	37
Кізлова А. Богослужіння при святинях Києва у кін. XVIII – на поч. XX ст.....	39
Корхова О. С. Подолинський – український вчений, активний учасник національного руху в Україні др. пол. XIX ст.....	41
Коцюк В. О. Котляревський в українському національно-культурному піднесенні (1850–1860-х рр.).....	44
Крупенко О. Іноземний капітал в українській промисловості.....	46
Кучернюк І. Часопис «Рідний край».....	49
Лисенко Т. Роль Києво-Могилянської академії у поширенні німецької книги на території України в XVIII ст.....	50
Мусієнко О. Історія Римо-католицького костелу Імператорського університету імені Св. Володимира (1836–1864 рр.).....	53
Ніколайчук О. До питання про створення Українського козацького війська в 1812 р.....	56
Образцов С. М. Павленко на чолі охотницької команди 58-го піхотного Празького полку у 1905 р.....	57
Піддубна С. Життєвий і творчий шлях М.Ю.Брайчевського.....	59
Побережник О. Діяльність А. Муравйова у Києві.....	61

Постольник І. Етнографічні матеріали Південно-Західного відділу російського географічного товариства як джерело з вивчення світогляду українського селянства.....	63
Рабчун О. Бібліотека Нарциса та Густава Олізарів (із фондів бібліотеки Університету св. Володимира).....	65
Скрипченко Н. Родова пам'ять Кочубеїв.....	68
Смишляк А. Образ чеха в давньоруських наративних джерелах.....	70
Шийко А. Археографічна діяльність Д. І. Багалія.....	72
Шульга Я. Прояви вшанування цеховим населенням та торговцями Київського Миколая Пустинного у XVIII ст.....	74
Якущенко М. Н.Д.Полонська-Василенко – архівознавець.....	77

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (1917–1941 рр.)

Андрійчук І. Процес повернення М. Грушевського до УСРР.....	79
Ваків М. Повернення Закарпаття на основі записів Міклоша Козмо 1938 р.....	81
Войціцька І. Ставлення української інтелігенції до діяльності П. Постишева в УСРР у 1930-х рр.....	83
Гладюк Т. Участь "Нової зорі" в обговоренні питання про створення спільного галицько-волинського парламентського клубу у польському парламенті.....	85
Загорулько Р. Події 1932–1933 рр. в Україні на сторінках газети «Правда».....	86
Кирпа С. Репресії проти працівників прокуратури УСРР-УРСР у 1930-х рр.....	88
Коваль А. Правові відносини між кооперацією та державою на початку розвитку НЕПу.....	90
Комар Є. Будинки Примусової Роботи як місця позбавлення волі в УСРР (перша пол. 1920-х рр.).....	91
Комарніцький О. Студентство Київського інституту народної освіти (соціального виховання) у 1920-ті — на поч. 1930-х рр. (на матеріалах журналу «Студент революції»).....	93
Кудінов І. Підготовка антигетьманського повстання (осінь 1918 р.).....	95
Кулик Ж. Діяльність В. Винниченка в УЦР.....	98
Луньова О. Організація органів НКВС у Придунайському краї України: 1940–1941 рр.....	101
Мазипчук М. Дипломатична діяльність Ю. Коцюбинського (1918–1921 рр.).....	103
Марасєв В. Організація поставок цукру з Української Держави до Всевеликого Війська Донського (1918 р.).....	106
Мельничук О. Джерела доходів системи «Торгсин» в УСРР.....	111
Нагорна Н. Організація жінок для допомоги Червоній армії на початку 1920-х рр.....	112
Новіцька Ю. Науково-педагогічна діяльність І. Зілинського у Кракові за часів Другої Речі Посполитої.....	116
Панасюк Р. Суспільно-політична діяльність Українського Національного Союзу (1918–1919 рр.).....	118
Паленко Є. Передумови створення Легіону Українських Січових Стрільців.....	120
Прилуцька Л. Безробіття серед молоді у Харкові в роки непу.....	122

Пшенишна О. Розвиток театру в Українській Державі у 1918 р. за підтримки уряду П. Скоропадського.....	124
Ставнюк О. П. Любченко як громадський обвинувач у справі «СВУ».....	125
Стамбол І. «Український месіанізм» у працях Д. Донцова.....	127
Тарнавська С. Забезпечення вищої школи УСРР науково-педагогічними кадрами (1920-ті рр.).....	130
Фільваркова А. Організація геноциду (дії радянської влади в Україні 1928–1933 рр.).....	132

НОВІТНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ (1941–2010 рр.)

Абрамчук К. Особливості діяльності німецької окупаційної системи вербування та депортації на Волині в 1941–1945 рр.....	135
Бадер А. Загальні тенденції кількісного зростання студентської молоді Донбасу протягом 1956–1985-х рр.....	138
Байкєніч Д. Виселення українців із Польщі під час Другої світової війни.	140
Барабаш В. Донбас у роки Великої Вітчизняної війни.....	142
Власенко В. Житомирщина в роки нацистського окупаційного режиму (1941–1943 рр.).....	144
Герасимчук В. Агітаційно-пропагандистська робота радянського підпілля у дистрикті «Галичина» проти учасників національно-визвольних змагань.	146
Гладун Ю. Громадська діяльність українців у Канаді у 1980–1990 рр.: деякі аспекти.....	148
Гордіна Н. Участь української інтелігенції у формуванні настроїв населення УРСР (1986–1991 рр.).....	150
Григорьева В. Развитие здравоохранения в Горловке во второй половине XX в.....	152
Губанов О. Розселення та побутове облаштування українських переселенців, депортованих із Польщі в Миколаївську область у 1944–1945 рр...	155
Кагаловська В. Становлення республіканських рухів проросійського спрямування в Криму (1991–1994 рр.).....	156
Кагальна М. Матеріальний добробут українських селян у 1953–1964 рр.	159
Карачевська В. Пісенна творчість Донеччини в роки Великої Вітчизняної війни.....	161
Ковальчук Д. Відносини між радянським партизанами та українським націоналістичним підпіллям на Волині та Поліссі 1942–1944 рр.....	164
Кузьменко Ю. Проблема розстановки та ротації номенклатурних кадрів УРСР в умовах розгортання перебудовчих процесів (березень 1985 – грудень 1986 рр.).....	166
Кулик Д. Розвиток вищої освіти УРСР після війни.....	169
Лук'янець О. Система харчування міського населення УРСР у 1951–1955 рр.....	171
Медвідь В. Формування багатопартійності в Україні (кін. XX - поч. XIX ст.)	173
Михайлюк В. Інваліди Великої Вітчизняної війни як дієва група відбудовчих процесів Донбасу у 1943–1945 рр.....	174
Овсіюк О. Стан міського господарства Києва після звільнення міста від німецько-фашистських загарбників.....	176
Плотников Д. Националистические партии и движения в политическом процессе современной Украины.....	178

Погребна О. Роль Київського університету в підготовці кадрів для архівної галузі у повоєнний період.....	181
Райко І. Соціалістичне змагання та особливості його здійснення в Донбасі у 1960–1980-х рр.....	183
Романенко О. Релігійне життя на Україні у перше десятиліття після війни УРСР після війни.....	185
Росовський В. Польські школи на Кам'яниччині на початку 1920-х рр.	187
Ругаль В. Штрихи до портрету двічі Героя Радянського Союзу В. Петрова.....	190
Соколова Н. Урядова політика в галузі фізичного виховання молоді в навчальних закладах УРСР (1941–1956 рр.).....	192
Сухацький Р. Напрями та особливості розвитку радіотехніки в період Другої світової війни в СРСР.....	195
Шпитяк В. Адміністративно-технічний та педагогічний персонал Ніжинської фельдшерсько-акушерської школи в період окупації (1941–1943 рр.).....	197

Життя та військова служба В. Петрова є яскравим прикладом відданості військовому обов'язку та своїй державі, який вартий глибокого вивчення та пропагування у школах та вищих навчальних закладах України.

Джерела та література:

1. *Особова справа Дівчі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова* / НМІВВВ 1941–1945 років. Відділ Героїв Радянського Союзу. 2. *Горишняк В.* Потеряв на фронті обе руки, офіцер Василий Петров не мог отдать честь // Факты, 23 квітня 2003 р. – С. 13. 3. *Горишняк В. Нагойный Я.* Василий Петров: лишь 40 лет спустя я узнал о решении Сталина оставить меня пожизненно в армии... // Факты, 24 липня 2002 р., С. 13–14.+ 4. *Лемеха С.* Минуте завжди з нами // Народна армія, 22 червня 2002 р. – С. 3. 5. *Лисниченко И.* Зачем мне сердце если у меня нет рук и не будет ног ? // Факты, 15 квітня, 2004 р. 6. *Лисниченко И.* Распоров Тяжолый китель дважды Героя Советского Союза генерала Петрова, вместо зашитых в нем драгоценностей воры обнаружили... свинцовые вставки для протезов // Факты, 26 вересня, 2003 р. 7. *Лисниченко И.* «Сколько племянница ни гадала нашему отцу, получившему на сына две похоронки, всегда говорила: «дядя Степан, заплачете мені очі, якщо ваш Вася не прийде з війни живим!» // Факты 17 апреля 2004 г. 8. *Одинець М., Шатуновский И.* Пожизненно в строю // Правда №90 31 марта 1977 г. 9. *Освобождение городов:* Справочник по освобождению городов в период Великой Отечественной войны 1941-1945. – М.: Воениздат, 1985. – 598 с. 10. *Постанова Верховної ради України* «Про заходи державної підтримки двічі Героя Радянського Союзу Петрова В.С.» // Народна Армія № 138 (1831), 28 серпня 1999 р. 11. *Романовский С.* Бог войны в одежде штатской? // Собеседник № 9, 1991 г. 12. *Фонди Меморіального комплексу* «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років» (далі МК НМІВВВ) - КВ-222443, Д-38119. 13. *Фонди МК НМІВВВ.* - КВ-222442, Д-38118. 14. *Хмелева С., Рябцев В.* Нет на свете такой силы, которая могла бы одолеть силу Духа //Киевский вестник № 36 (6034) 7 апреля 2005 года. – С. 2.

Наталія Соколова,

Національний університет фізичного виховання і спорту України

Урядова політика в галузі фізичного виховання молоді в навчальних закладах УРСР (1941–1956 рр.)

22 червня 1941 р. з нападу Німеччини на Радянський Союз розпочалася Велика Вітчизняна війна, яка тривала близько 4 років. На території СРСР оголошується загальна мобілізація населення. В умовах військового часу уряд країни вимагає від керівних органів в галузі фізкультури та спорту швидкої організації процесу військової підготовки населення. Вже 25 червня 1941 р. Всесоюзна рада зі справ фізичної культури і спорту при РНК СРСР видала наказ «Про роботу фізкультурних організацій з військової підготовки», де наголошувалося на необхідності введення військово-фізичної підготовки в середніх та вищих учбових закладах країни. Викладачі шкіл та вузів мали звернути особливу увагу на військово-прикладні види спорту, військово-тактичні ігри [1]. Влада зобов'язала всі комсомольські організації проводити патріотичні бесіди серед молоді та займатися підготовкою снайперів, кулеметників, медсестер, радистів.

17 вересня 1941 р. Й. Сталін підписав постанову Державного Комітету Оборони (ДКО) «Про загальне обов'язкове навчання військовій справі громадян СРСР». На основі цього документу в усіх навчальних закладах країни вводився новий предмет «військове навчання», який викладався за 110 годинною програмою. З метою підготовки резервів для армії ДКО зобов'язав все населення чоловічої статі віком від 16 до 50 років проходити військово підготовку без відриву від навчання та виробництва. Головна увага приділялась стройовій підготовці, ви-

вченню гвинтівки, кулемету, гранати, тактичній підготовці бійця. Для здійснення цього наказу створено Головне управління загального військового навчання (Всевобуч), а в округах і обласних воєнкоматах – відділи Всевобучу [2]. Саме за вказівкою Всевобучу 7 жовтня 1941 р. учні старших класів (8-10 клас) мали обов'язково пройти допризовну військову підготовку. В 8 класі на військово-фізичну підготовку відводилося 3 години на тиждень, в 9 – 4, 10 – 5. На уроках фізкультури в школах особливий акцент робився на заняття плаванням, бігом, лижним спортом, здобуті навички від яких знадобляться в майбутньому кожному солдату [3, с. 311–322].

У 1942 р. військова підготовка введена для учнів шкіл будь-якого віку. Відповідно до цього 24 жовтня 1942 р. РНК СРСР затвердив дві постанови « Про початкову і допризовну підготовку учнів 5-10 класів неповних середніх і середніх шкіл та технікумів » й «Про військово-фізичну підготовку учнів початкових і 1-4 класів неповних середніх і середніх шкіл». Дані документи впроваджували в школах нові учбові програми з фізичного навчання. Особлива увага на уроках фізкультури приділялася стройовій підготовці, гімнастиці й іграм, лижному спорту, протихімічному захисту, бесідам про Червону армію. Прийняття цих програм остаточно завершило процес повної мілітаризації системи фізичної освіти в школі.

Задачам військового часу була підпорядкована військово-фізична підготовка студентів, які активно займалися рукопашним боєм, лижним спортом, метанням гранат, бігом та іншим фізичним вправам .

На початку 1943 р. Головне управління Всевобучу розробляє спеціальну програму військової підготовки для студентської молоді. З цього моменту студенти мали відвідувати спеціальні заняття в обсязі 80 годин у кожному семестрі, де займалися стройовою підготовкою – 26 годин; вогневою підготовкою – 10 годин; інженерною підготовкою – 8 годин; військовою топографією – 8 годин; загально-військовим статутом – 5 годин; тактикою – 23 години [4, с. 65].

13 квітня 1944 р. РНК СРСР, для відновлення втрат серед офіцерського складу Червоної армії, затвердив постанову «Про військову підготовку студентів вищих навчальних закладів». Згідно цього документа військове навчання студентів, яке складалося з теоретичного курсу й учбових зборів у військах, розпочиналося з I курсу і завершувалося на IV. На військову підготовку відводилось від 150 до 450 годин, в залежності від типу навчального закладу. Крім того, молодь зобов'язана була двічі на рік під час літніх канікул 40 днів (двічі по 20 днів) проводити у таборах при військових частинах [5].

Велика вітчизняна війна закінчилася перемогою Радянського Союзу над Німеччиною. Ця перемога істотно вплинула на подальший розвиток країни. Керівництво СРСР вважало справедливим залишити за собою право впливу на подальший хід світового розвитку. Це право мало базуватися на економічній, морально-політичній та військовій могутності держави. Радянський Союз повинен був зайняти лідируючі позиції і в спортивній галузі. Тим паче, що під час війни на фронтах загинули кращі спортсмени, і тому виникла потреба у прискореній підготовці нових кадрів. Виходячи з ситуації, що склалася на той момент, уряд країни особливу увагу почав приділяти фізичному вихованню молоді. Уроки фізкультури набувають вагомого значення в усіх навчальних закладах країни. Крім того, зникла необхідність в поєднанні фізичного виховання з військовою підготовкою школярів та студентів, в результаті чого відмінено військову підготовку в школах та вузах. Уряд зайнявся розробкою нових програм викладання фізкультури як окремої дисципліни в усіх освітніх закладах СРСР. У 1947 р. в школах запроваджено нову програму з фізичного виховання, на основі якої РМ УРСР 6 березня 1948 р. приймає постанову «Про фізичне виховання учнів початкових, семирічних і середніх шкіл УРСР», де зазначалося, що на уроках фізкультури діти мали займатися бігом, ходьбою, стрибками у висоту і

довжину, з місця і розбігу, метанням в ціль і на дальність, одноборством, лазінням, перенесенням вантажів, акробатикою, опорними стрибками, рухливими іграми та лижним спортом [6, с. 17]. Ця програма включала в себе всі необхідні фізичні вправи для нормального розвитку дитини.

12 квітня 1947 р. РМ УРСР прийняла постанову «Про фізичне виховання учнів фабрично-заводського учнівства і профтехнічних шкіл» згідно якої з 15 квітня 1947 р. в усіх школах фабрично-заводського учнівства та профтехнічних школах запроваджувався щотижня двогодинний урок фізкультури, а також скасовувались заняття з військової підготовки [7, с. 675].

18 листопада 1947 р. Міністерство вищої освіти СРСР приймає постанову «Про заходи для покращення фізичного виховання і спорту у вищих учбових закладах» в якій зазначалося, що з метою покращення фізичного стану студентів в усіх навчальних закладах країни запроваджуються заняття з фізичного виховання по 2 години на тиждень на першому і другому курсах. Крім того, вводився факультативний курс зі спортивного удосконалення для студентів першого та другого курсів по 2 години на тиждень, старших курсів – 4 години.

І справді, впродовж 7 років завдяки запровадженню нових учбових програм з фізичного виховання в навчальних закладах країни Радянський Союз зміг вдало дебютувати на Олімпійських іграх 1952 р. Для партійного керівництва успіхи спортсменів були дуже важливими, тим паче, що вони почали розглядатися через призму «холодної війни» протистояння західного і комуністичного світу. Ця ситуація, що склалася на міжнародній арені, як не дивно, позитивно вплинула на розвиток фізичної культури і спорту в СРСР. Тепер головним завданням в галузі фізкультурної роботи стало розгортання масового фізкультурного руху, підвищення рівня спортивної майстерності радянських спортсменів. Звичайно це не могло не позначитися на змісті навчальних програм з фізичного виховання молоді. В 1954 р. затверджено нову програму з фізичної культури, де основний акцент робився на спорті. Учні мали отримати навички з гімнастики, легкої атлетики, спортивних ігор, розвивати в собі швидкість, спритність та витривалість.

У цей період певних змін зазнали навчальні плани й вузів. З 1956 р. в усіх вищих навчальних закладах країни вводиться спортивна спеціалізація з легкої атлетики, лижного спорту, плавання, гімнастики, велосипедного спорту, спортивних ігор в залежності від матеріально-технічної бази вузу та наявності там спеціалістів [8, с. 17–18].

Таким чином, в роки Великої Вітчизняної війни уряд країни розпочав активну політику милітаризації фізичного виховання в усіх навчальних закладах СРСР. Але цього вимагали умови, що склалися на той момент в світі. Завершення війни сприяло становленню нової системи фізичного виховання молоді, тепер головна увага приділялася спорту, а не військовій підготовці.

Джерела та література:

1. Зуев В. Нормативно-правовые акты в регуляции управления отечественной сферой физической культуры и спорта // Теория и практика физической культуры. – 2002. – № 7; 2. *Постановление* № ГКО-690сс «О всеобщем обязательном обучении военному делу граждан СССР» от 17 сентября 1941 г. / <http://www.soldat.ru/doc/gko/text/0690.html>; 3. Самоуков Ф.И. Физическая культура и спорт в годы Великой Отечественной войны (1941-1945 гг.) // История физической культуры / Под ред. Ф. И. Самоукова. – М.: Физкультура и спорт, 1964. - Гл. 16; 4. *Ефимов Н.Н., Скуйбеда П.И., Сошников А.Я., Чернеев С.В.* Школа патриотизма и мужества. М.: Издательство Московского университета, 1980; 5. *Постановление* Совета Народных Комиссаров Союза ССР от 13.4.1944 года №413 «О военной подготовке студентов высших учебных заведений», http://bdsa.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=820&Itemid=30.

6. *Постанова* РМ УРСР №324 «Про фізичне виховання учнів початкових, семирічних і середніх шкіл УРСР» від 6 березня 1948 р. // Збірник постанов уряду УРСР. – 1948. - № 6. 7. *Постанова* РМ УРСР № 461 «Про фізичне виховання учнів фабрично-заводського учнівства і профтехнічних шкіл» від 12 квітня 1947 р. / Хронологічне зібрання законів, указів Президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду Української РСР. – К., 1963. – в 8 т. – Т. 2. 8. *Петров Н.* Спортивная специализация в вузах // Легкая атлетика. — 1957. — №6.

Роман Сухацький,

Черкаський державний технологічний університет

Напрями та особливості розвитку радіотехніки в період Другої світової війни в СРСР

Історія пам'ятає чимало трагічних сторінок у розвитку суспільства. Однією з таких незабутніх, катастрофічних та надзвичайно жаклих подій в історії людства стала Друга світова війна. Особливу увагу дослідників цієї трагічної події привертає розвиток науки і техніки, а особливо радіотехніки. Перш за все це пов'язано з тим, що радіотехніка розглядалась як один із важливих видів озброєння, а роль радіотехнічних приладів й методів була досить помітною у війні.

Великий науково-історичний інтерес представляє розвиток радіотехніки в Радянському Союзі, одній із провідних держав, з розпадом якої її складові суб'єкти, зокрема й Україна, набувши статусу незалежних держав, отримали в спадок значні науково-технічні надбання, що лягли в основу подальших військово-технічних розробок.

Друга світова війна поставила завдання – у найкоротший термін провести реорганізацію роботи всіх галузей зв'язку до режиму воєнного часу [1, с. 292].

Із початком Великої Вітчизняної війни робота із створення більш досконалих засобів радіозв'язку різко активізувалася. У конструкторських бюро радіозаводів, у науково-дослідних інститутах протягом всієї війни велася напружена робота по вдосконаленню і модернізації радіотехнічної та радіоелектронної апаратури. У військово застосування радіотехніки вкладалися величезні матеріальні засоби, у цій області концентрувалися великі наукові сили. Модернізація радіотехнічних та радіоелектронних приладів, різних за своїм призначенням, дозволила безперервно удосконалювати їх основні параметри, підвищувати надійність у роботі, покращувати експлуатаційні властивості [2, с. 128].

Зростаюча бойова ефективність військ, а особливо застосування авіації, змусила військових інженерів, науковців, конструкторів розробляти та постійно вдосконалювати засоби боротьби. Так, одним із значних досягнень техніки, що значно вплинуло на характер війни, була радіолокація. Вона істотно змінила тактику ведення воєнних дій і вплинула на інші технічні засоби військового призначення. Радіолокація зазнала бурхливого розвитку під час війни.

Системи протиповітряної оборони СРСР і Англії з перших років війни були істотно посилені й покращені саме завдяки радіолокації. Слідом за станціями далекого виявлення з'явилися радіолокатори для ведення зенітного артилерійського вогню – станції гарматного наведення, що визначали поточні координати повітряних цілей: висоту польоту, похилу дальність, кут місця й азимут [3, с. 153–154]. Вони забезпечували результативний зенітний вогонь навіть в умовах невидимості повітряних цілей, а це якісно змінювало характер і тактичні властивості протиповітряної оборони. Із застосуванням станцій гарматного наведення союзницької армії й радянські збройні сили одержали засіб, що дозволив у більшості випадків відмовитися від традиційного способу – від ведення загороджувального артилерійс-